Helge Jungs tidlösa strategi

av Carl Björeman

Résumé

General Helge Jung was Supreme Commander of the Swedish Armed Forces from 1944 to 1951. In 1944 he received an order from the government to prepare a plan of organization for the armed forces based on a strategic assessment of the military situation after WW 2. In 1945–1947 ÖB Jung presented the results in a book , "*Vårt framtida försvar*" ("Our Future Defence", 31/31947). The conclusions are summarized as follows: The Swedish territory had a great strategic value for both Great Britain, the USA and the Soviet Union. Neither of them had direct plans for an attack against Sweden – under the condition that Sweden had a defence against both sides.The Swedish strategy should be defensive; the armed forces from all fighting services should be used near the Swedish territory.The principal duty of the armed forces should be to support the Swedish policy of neutrality. Foreign Minister Östen Undén consented to this, but the proposal was rejected in the Defence Review of 1948. However, the Supreme Commander, General Jung, even established a timeless strategy as regards the development of the armed forces in the long run. The timeless strategy must deal with a broad spectrum of social functions, not only military factors. The government must state the aims and directions . The Supreme Commander must contribute with his military knowledge, but not command.

ARTIKELN OM HELGE JUNGS strategi av före ÖB Bengt Gustafsson (BG), *KKrVAHT*, 2. häftet 2014, är ett lovvärt försök att initiera en debatt om strategi. En sådan har enligt min mening saknats sedan Jung 1947 gav ut boken *Vårt framtida försvar, Överbefälhavarens försvar* (ÖB 47). Den politiska och militära försvarsledningen missförstod ÖB 47. Det är i och för sig förklarligt.

ÖB 47:s dubbla, motstridiga budskap

I bokens kapitel I och kapitel VI-VII föreslår Jung en defensiv strategi, byggd på styrkejämförelser, när det gäller hushållningen med stridskrafterna i krig och konflikt. Han lägger grunden för hushållning på sikt av försvarspotentialen, byggd på bedömningar av rikets ekonomiska och personella bärkraft. Det är detta budskap som med rätt kan kallas " Helge Jungs strategi". Jag utvecklar detta närmare nedan.

I kapitel XII föreslår Jung ett underlag för försvarsbeslutet 1948 som innebär en användning av stridskrafterna i krig och konflikt med i praktiken långt mera offensiva inslag än i kapitlen I, VI och VII. Samtidigt öppnas för kommande försvarsutgifter utan erforderligt hänsynstagande till rikets ekonomiska bärkraft. Detta förslag har Jung tvingats lägga fram för att få stöd av försvarsgrenarna, försvarsindustrin och utrikesminister Östen Undén i kampen mot finansminister Ernst Wigforss' nedrustningsambitioner. Kapitel XII:s innehåll undergräver Jungs strategi (kapitlen VI-VII). Det är ett varnande exempel inför fram-

tiden och bör inte förknippas med Helge Jung. Därtill var han ” nödd och tvungen.”

Jungs tidsbundna strategi

Den strategi som Jung förordade utformade han under åren 1944–1947. Den beskrivs närmare, dels i den VPM 21 mars 1946 som BG nämner i sin artikel, dels som framgår ovan i ÖB 47, kapitel VI-VII.

Jung utgick på goda grunder från att statsmakterna inte skulle överge neutralitetspolitiken. Vid en förutsedd brytning mellan stormakterna skulle Sverige, genom sitt läge mellan Sovjet och England-USA samt sitt värde från strategisk synpunkt för båda sidor, riskera att i ett tidigt skede bli indraget i en konflikt, även om ingen av de agerande parterna hyste direkta erövringsplaner mot vårt land.

Det svenska territoriet var landets trumfkort i det säkerhetspolitiska spelet. Stormakterna kunde balanseras, i ett samspel mellan diplomati och försvar, under förutsättning att hänsyn togs till reella styrkeförhållanden. En defensiv strategi måste tillämpas. Krigsmakten måste utvecklas så att stridskrafterna kunde insättas enligt följande: Markstridskrafterna genomföra lokala anfall och försvar av på djupet ordnade befästningar. Sjöstridskrafterna insättas kustnära. Flygstridskrafterna jaktförsvara områden där mark-/sjöstridskrafter genomför betydelsefulla insatser, jaktförsvara viktiga orter samt anfalla invasionsstyrkor och fiendens längst framskjutna baser.

Vi får aldrig veta om, vad jag ovan kallar Helge Jungs tidsbundna strategi, var lämplig för sin tid eller ej. Den kom inte att tillämpas. I FB 48 ersattes den av diffusa riktlinjer, styrda främst av hänsyn till försvarsgrenarnas och försvarsindustrins intressen av att bibehålla den under beredskapsåren upprustade organisationen. Den tidsbundna strategin kan inte imiteras, En strategi kan vara den bästa vid ett tillfälle men helt olämplig vid ett annat (André Beaufre).

Jungs tidlösa strategi

Men strategi har också en tidlös dimension. Jung visar detta i ÖB 47. Wilhelm Agrell skriver om ÖB 47: *Vårt framtida försvar* är till sin karaktär en unik produkt, ingen annan ÖB-utredning under efterkrigstiden innehåller lika omfattande historiska, militärpolitiska och strategiska exposéer (*Alliansfrihet och atombomber*, 1986, s 82).

Bredden i ÖB 47 framgår bl a av innehållet i dess kapitel I ” Försvar och reformer”, där det t ex heter att” försvarets problem och de samhälleliga reformproblemen höra oupplösligt samman (s 18). I samma kapitel betonas att historikern Harald Hjärnes problemställning ”Försvar och reformer” fortfarande var tillämplig. Jungs tidlösa strategi innehåller sammanfattningsvis följande element, av betydelse även i nuläget:

- En strategi som syftar till att ge underlag för genomgripande reformer i försvaret måste behandla alla berörda samhällsfunktioner.
- ÖB måste samverka i men inte dominera arbetet med denna strategi. ÖB har inte kompetens för att på egen hand utarbeta ett strategiskt bedömande, men statsmakterna kan inte heller utarbeta ett trovärdigt bedömande utan ÖB:s medverkan.
- Ömsesidiga realistiska styrkebedömningar är av central betydelse.

BG avslöjar i sin artikel att han nonchalerar dessa lärdomar från Jung. BG:s strategiska tänkande rör endast militära ting.

1988 ledde han Försvarsmaktsutredningen FU 88. Han lovade att inom givna ekonomiska ramar skapa ett slagkraftigt försvar. Ett bedömande, som av BG kallades strategiskt, ingick. Det avsåg enbart militära faktorer. FU 88 misslyckades. BG måste på traditionellt sätt begära dels en ramhöjning om 1-1,5 miljarder per år, dels en real tillväxt av försvarsanslagen om minst 3 % per år.

BG verkar, utgående från sin artikel i *KKrVAHT*, leva kvar i samma verklighetsfrämmande strategiska tänkande som 1988. Han bör ges möjlighet att efter ett mera insiktsfullt studium av källorna ge en mera sann och respektfull bild av ÖB Helge Jungs strategi och av dennes betydelse.

Författaren är generallöjtnant och ledamot av KKrVA.